

Dalibor Pánek
Katedra financí

Prezentace hlavních problémů a faktů disertační práce

**INTEGRACE REGULACE A DOHLEDU NAD FINANČNÍMI
INSTITUCEMI V ČESKÉ REPUBLICĚ**

Hospodářská politika a správa
obor finance

Důvody současných trendů integrace bankovního dohledu a ostatních finančních institucí:

- globalizace, celosvětové pronikání finančních trhů a obchodů
- internacionalizace, stírání bariér národních a mezinárodních trhů
- harmonizace pravidel, důsledek uvedených jevů, omezení rizik
- integrace trhů a pravidel, srůstání trhů a sjednocování pravidel
- rozvoj technologií, umožňují a vynucují uvedené procesy

Procesy integrace dohledů nad finančními institucemi jsou patrné nejenom v rámci světových institucí vytvářejících pravidla dohledu např. BCBS – Basilejský výbor bankovního dohledu.

V posledních desetiletích se tato tendence projevuje i v národních např. Kanada, Velká Británie, Německo, Česká republika nebo územních celcích např. Evropská unie.

Podstatu procesu integrace dohledu finančních institucí můžeme hledat ve snaze zajistit stabilitu a bezpečnost stále se sbližujících finančních institucí.

V současném moderním světě s vyspělou technologií a globální součinností na sebe stále těsněji navazují produkty bankovníctví, pojišťovnictví, kapitálových trhů a dalších finančních institucí.

Projevuje se tedy nutnost harmonizace pravidel jejich stability a bezpečnosti v oblasti regulace a dohledu.

Jako faktické jádro zkoumání podstaty těchto současných jevů jsem vytvořil teorii nazvanou „Pět P“, která se soustředí na objektivní okolnosti a důvody integrace dohledu finančních institucí:

- pravidla institucí
- produkty institucí
- poslání institucí
- právní základ institucí
- prolínání produktů

Pravidla činnosti finančních institucí

Banky

Základní kapitál 500 mil. CZK, licence působit jako banka od centrální banky, zákon 21/92 Sb. o bankách.

Nutnost vybudování vnitřního kontrolního systému, vytváření rezerv.

Kapitálová přiměřenost, poměr vlastního kapitálu k rizikově váženým aktivním obchodům a obchodním rizikům /současně 8 %/.

Smyslem je stabilita obchodní banky, regulace obchodů, likvidita.

V současné době rozsáhlá nadnárodní novelizace označená BASEL II, Individuálnost rizik, kapitálové přiměřenosti a rozšířená informovanost.

Likvidita, schopnost splácet závazky, dodržení poměru struktury aktiv a pasiv, stabilita a rovnováha banky, zamezení nesolventnosti, t.j, snížení tržní hodnoty aktiv oproti pasivům.

Úvěrová angažovanost, omezení angažovanosti k vybraným subjektům ve vztahu k vlastnímu kapitálu, cílem je omezení rizik a stabilita banky.

Povinnost poskytovat informace orgánům dohledu a veřejnosti, zamezit činností směřující k nelegálním praktikám a legalizaci nezákonných příjmů.

Pojišťovny

Základní kapitál životní pojištění 90 mil. CZK, neživotní pojištění až 200 mil. CZK podle druhu, zajišťovna min. 1 mld. CZK základní kapitál.

Povolení působit jako pojišťovna, zákon č.363/99 Sb. o pojišťovnictví.

Nutnost vnitřního kontrolního systému, vytváření rezerv, ošetření pojistného rizika a solventnosti pojišťovny.

Technické rezervy k plnění závazků z pojišťovací činnosti, na pojistné plnění, nezasloužené pojistné /platby pojistného předem/, prémie a slevy, rezervy na pojistné.

**Bezpečné umístění aktiv ze zdrojů rezerv /diverzifikace/, zisk nebo výnos /rentabilita/, dostatečná likvidita k výplatě pojistných plnění.
Dluhopisy bank, státu, zajištěné úvěry bankou, HZL, vklady u bank, kotované komunální CP.**

Solventnost pojišťovny a zajišťovny, vlastní zdroje v požadované míře, kryty bonitními aktivy dle výpočtu orgánu dohledu, povinnost tvořit garanční fond.

Pojistné riziko, míra pravděpodobnosti vzniku pojistné události, náklad vyvolaný pojistným zabezpečením.

Spořitelni a úvěrová družstva – družstevní záložny

Nejsou dle zákona bankami, zákon č.87/95 Sb., minimálně 30 členů, základní kapitál 35 mil. CZK.

Povinnost zajišťovat vnitřní kontrolní systém, vytvořit kontrolní komisi.

Kapitálová přiměřenost družstevní záložny, kapitálový požadavek, rizikově vážená aktiva x 0,08, tedy 8 % podíl vlastního kapitálu.

Angažovanost, pohledávky družstevní záložny rozvahové a podrozvahové, čistá angažovanost po odečtení ručení vklady, CB, státem, EU, dluhopisy A.

Likvidita a platební schopnost, založena na předpokladu /plánu/ výdajů a příjmů podle časových pásem, v měsících a letech. Podíl aktiv a pasiv v jednotlivých pásmech alespoň 70 % krytí pasiv.

Peníze, vklady u bank, státní dluhopisy a bank tvoří alespoň 15% na vkladech.

Kapitálový trh

Obchodník s cennými papíry, právnická osoba s povolením ČNB, pouze akciová společnost, zákon č.256/ 04 Sb.

Povinnost organizovat vnitřní kontrolu, pravidla pro uzavírání obchodů a ochranu informací.

Vlastní kapitál obchodníka s cennými papíry nejméně 730 tis. Euro, při omezené činnosti 125 tis. Euro.

Kapitálová přiměřenost pro nebankovní subjekt 8%, při kapitálovém požadavku A + B, vyhláška č.262/04, obchodníci s CP.

Produkty finančních institucí

Banky

Finanční zprostředkovatelé s cílem vytvoření zisku, podmínky pro tuto činnost vytvářejí finanční prostředky a jejich uspořádání v rozvaze.

Soustředují vklady, disponují s vlastním kapitálem, provádějí aktivní bilanční a mimobilanční obchody, zejména úvěry a obchody s CP. Emitují peníze do oběhu.

Družstevní záložny

Jejich činnost je uzavřená, ve své podstatě i jako nebanky provádějí finanční zprostředkování a emitují peníze do oběhu.

Soustředují vklady svých členů, disponují s vlastním kapitálem, provádějí aktivní obchody, zejména úvěry a mimobilanční operace, zejména záruky pro členy.

Pojišťovny

V procesu vytváření technických rezerv a vyplácení finančních náhrad za pojistné události a bezpečného umístění aktiv dochází k jevu finančního zprostředkování s jistou kumulací finančních prostředků zajišťující solventnost pojišťovny.

Dochází k emisi bezhotovostních peněz do oběhu.

Kapitálový trh

Obchodník s cennými papíry je druh finančního zprostředkovatele, disponuje vlastním i cizím kapitálem, z pohledu stability dodržuje podobná pravidla pro obchodní banky, kapitálová přiměřenost.

Prostřednictvím dluhopisů poskytuje úvěry - emisní půjčky emitentům.

Dochází k emisi bezhotovostních peněz.

Poslání finančních institucí

Ve své podstatě je posláním uvedených institucí mírně odlišný druh finančního zprostředkování a vytváření zisku.

Pracují s kumulovanými finančními vlastními i cizími zdroji v podobě vkladů, rezerv a zdrojů jiných subjektů.

Společnými znaky jejich činnosti jsou přelévání peněz od přebytkových k deficitním subjektům, odstraňování různých druhů rizik a zhodnocování finančních zdrojů svých a svých klientů.

Pravidla likvidity, solventnosti a stability jsou odvozena od vlastního kapitálu jako základu stability a regulace jejich obchodů.

Shrávají úlohu makroekonomické stability, efektivity užití finančních zdrojů a vytvářejí cenu finančních zdrojů na finančním trhu.

Právní rámec integrace dohledu finančních institucí

V České republice příprava integrace dohledu finančních institucí od roku 1999 – Hospodářská strategie vstupu ČR do EU.

Dohoda mezi ČNB, Komisí pro CP a MF v roce 2003 k kritériích výkonu dozoru nad finančním trhem, založen Výbor, předchůdce současného stavu.

Záměr původního dvouetapového zavedení integrace dohledu /nejprve obchodní banky a družstevní záložny/ v roce 2004 nebyl realizován.

Projekční tým pro integraci dohledu nad finančním trhem v roce 2005, nová koncepce zákona.

Schválení zákona č. 57/2006 Sb., o integraci dohledu nad finančním trhem v únoru 2006 s účinností od 1.4.2006.

Od odpovědnost za tvorbu zákonů pro finanční trh má MF, prováděcí předpisy pro finanční trh provádí ČNB.

K datu účinnosti vzniká Výbor pro finanční trh jako poradní orgán bankovní rady ČNB.

Funkční období člena Výboru je 3 roky, může být volen i opakovaně, Výbor zasedá alespoň dvakrát ročně.

Prolínání produktů finančních institucí

Uvedené finanční instituce jsou účastníky finančních trhů, kde se zúčastňují na finančním zprostředkování, kapitálovém trhu, peněžním trhu, kumulují finanční prostředky, ovlivňují emisi bezhotovostních peněz.

Dochází tedy k překrývání jednotlivých částí a kompetencí v dohledu nad finančními institucemi i před vlastní integrací dohledu.

K prolínání produktů dochází zejména v oblasti obchodování s cennými papíry, prolínání a doplňování bankovních a pojistných produktů směřující k omezení finančních rizik a rozšíření služeb klientům.

Závěr

Proces integrace dohledu se jeví jako přirozené vyústění současných procesů celosvětového vývoje finančních trhů.

Finanční instituce podstupují ve své činnosti obdobná rizika v procesu finančního zprostředkování, kumulace zdrojů a provádění obchodů, rozdílnost je ovlivněna zejména druhem a četností operací.

Můžeme vysledovat i postupnou harmonizaci pravidel činnosti finančních institucí, patrně jeden z důvodů postupné integrace dohledu.

Můžeme vyslovit hypotézu možné postupné integrace činností existujících finančních institucí a budoucí vytvoření jejich integrované podoby. Stabilita těchto institucí by mohla být řešena diferencovanou zákonnou a účetně-operativní úpravou pro jednotlivé oblasti činnosti.

**Dalibor Pánek
katedra financí
ESF MU**

Březen 2007